

Δημήτρης Γρηγορόπουλος

Το νέο βιβλίο του Δημήτρη Καλτσώνη **“Τι είναι το κράτος; Τι δημοκρατία χρειαζόμαστε;”**, από τις εκδόσεις Τόπος, αποτελεί συμβολή στην αναζήτηση απαντήσεων στα σύγχρονα προβλήματα της πάλης ενάντια στο αστικό κράτος, στο ζήτημα της επαναστατικής ανατροπής του και στην πορεία της σοσιαλιστικής δημοκρατίας.

Ο Λένιν στη διάλεξή του για το κράτος, στο Πανεπιστήμιο Σβερντλόφ, τον Ιούλιο του 1919, τόνιζε το σύνθετο και δυσνόητο του ζητήματος: «Το ζήτημα του κράτους είναι ένα απ’ τα πιο σύνθετα, τα πιο δύσκολα και σχεδόν ένα ζήτημα από εκείνα που τα έχουν μπερδέψει πιο πολύ οι αστοί επιστήμονες, συγγραφείς και φιλόσοφοι» (Β. Λένιν, Άπαντα, τ. 39, σ. 64, Σ. Εποχή).

Ο Δ. Καλτσώνης στη μονογραφία του, αντίθετα με την αστική και μικροαστική συσκότιση του θέματος, επιχειρεί με απλό και εκλαϊκευτικό τρόπο να παρουσιάσει τις βασικές γραμμές της μαρξιστικής και λενινιστικής θεωρίας για το κράτος, όπως αναπτύχθηκαν απ’ τους ίδιους τους θεμελιωτές της, στην προσπάθειά του να συμβάλει στη διαλεύκανση των ερωτημάτων, που εγείρονται επιτακτικά στην παγκόσμια οικονομική και πολιτική κρίση: «Τι είναι τελικά το κράτος; Ποια η σχέση του με την οικονομία; Τι δημοκρατία έχουμε; Τι δημοκρατία πρέπει να αποκτήσουμε ώστε να βάλουμε φραγμό στα αρνητικά φαινόμενα και τάσεις;» Παράλληλα, όπως αναφέρεται στην εισαγωγή, στο βιβλίο γίνεται προσπάθεια να αναπτυχθούν προβληματισμοί, που μπορούν να εμπλουτίσουν τη συζήτηση για την εμπειρία των επαναστάσεων του 20ού αιώνα και τις αιτίες που οδήγησαν στη γνωστή κατάληξή τους. Η προβληματική του βιβλίου συμπληρώνεται με τη διατύπωση προτάσεων για μια αληθινή δημοκρατία, με ουσιαστική συμμετοχή των μελών της κοινωνίας στη λήψη των αποφάσεων.

Το βιβλίο περιλαμβάνει τέσσερα κεφάλαια, οργανικά συνδεδεμένα. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται το αστικό κράτος και η αστική δημοκρατία, ο αυταρχικός και περιορισμένος ταξικός χαρακτήρας της, που φτάνει και μέχρι την ανατροπή της, η διερεύνηση της δυνατότητας να γίνει επαναστατική αλλαγή μέσω κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσεται η θεωρία του σοσιαλιστικού κράτους και της σοσιαλιστικής δημοκρατίας με βάση τις αντιλήψεις των θεμελιωτών του μαρξισμού, σε συνδυασμό με εμπειρίες απ’ τις σοσιαλιστικές επαναστάσεις. Οργανική συνέχεια και ανάπτυξη του δεύτερου κεφαλαίου αποτελεί το τρίτο κεφάλαιο που εξετάζει συνολικά, αν και συνοπτικά, την εφαρμογή των θεωρητικών αναλύσεων του μαρξισμού στην πράξη, επιχειρώντας να

προσδιορίζει τις αιτίες της αποτυχίας των πρώτων σοσιαλιστικών πειραμάτων.

Ο Δ. Καλτσώνης παραδεχόμενος τη γραφειοκρατική παραμόρφωση των σοσιαλιστικών εγχειρημάτων που οδήγησε τελικά στο θάνατό τους, τονίζει ότι αυτή η εξέλιξη δεν ακυρώνει την ιστορική νίκη των σοσιαλιστικών επαναστάσεων, τη δημιουργία των πρώτων φύτρων της εργατικής δημοκρατίας, τα οικονομικά και κοινωνικά επιτεύγματα των επαναστάσεων. Ο συγγραφέας θέτει με ερωτηματική μορφή τη δυνατότητα εγκαθίδρυσης της σοσιαλιστικής δημοκρατίας. Η καταφατική απάντησή του εδράζεται στην αναγκαιότητα εγκαθίδρυσης και εμβάθυνσης της επαναστατικής δημοκρατίας, στην ουσιαστική εφαρμογή των επαναστατικών δημοκρατικών αρχών της Παρισινής Κομμούνας και των Σοβιέτ, των πρώτων χρόνων της Οκτωβριανής Επανάστασης: αιρετότητα, ανακλητότητα, εναλλαγή, έλεγχος, κατάργηση των προνομίων, αμοιβή των κρατικών στελεχών με το μέσο εργατικό μισθό. Η ανάλυση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η αναγνώριση των κινδύνων απόσπασης του διευθυντικού στρώματος και του εκφυλισμού του εργατικού κράτους αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την αναζωογόνηση του επαναστατικού εγχειρήματος στον 21ο αιώνα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο ο συγγραφέας εξετάζει το θέμα της δημοκρατίας στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, αλλά και στο διεθνές επίπεδο. Διαπιστώνει ότι η δημοκρατία στη χώρα μας μέχρι το 2009 κηδεμονευόταν, ενώ «σήμερα έχει καταντήσει απλώς μια βιτρίνα». Η δημοκρατία περιορίζεται ασφυκτικά από μια οικονομική ολιγαρχία, η οποία διαπλέκεται στενά με την κυρίαρχη πολιτική ελίτ, ενώ διατηρεί ιστορικούς δεσμούς με τις ΗΠΑ και ΕΕ. Ο συγγραφέας προτείνει δέσμη ριζοσπαστικών αλλαγών, τόσο σε πολιτικό όσο σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, που οφείλουν να βρίσκονται σε διαλεκτική σχέση μεταξύ τους, ώστε να αλληλοϋποστηρίζονται: σύγκληση συντακτικής συνέλευσης, εκλογές με βούληση του λαού, όχι προνομιακή μεταχείριση των αντιπροσώπων του λαού, έξοδο από ΕΕ και ΝΑΤΟ, κοινωνικό έλεγχο των ΜΜΕ, εκδημοκρατισμό του κρατικού μηχανισμού, ιδίως του στρατού και της δικαιοσύνης. Θεσμούς άμεσης δημοκρατίας (λαϊκές συνελεύσεις, συνδικάτα), διαγραφή του χρέους, εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος, εθνικοποίηση των επιχειρήσεων στρατηγικής σημασίας, επιβολή του εργατικού ελέγχου σ' όλες τις μεγάλες επιχειρήσεις.

Οι στόχοι αυτοί είναι κοινοί, περισσότερο ή λιγότερο, στ' αριστερά, ριζοσπαστικά, αντικαπιταλιστικά προγράμματα. Το πρόγραμμα όμως αυτό, δεν έχει σαφή σχέση με τη διαλεκτική τακτικής στρατηγικής. Το πρόγραμμα ανάγεται στη «λαϊκή δημοκρατία» και «κατοχυρώνει» τις βασικές αρχές ενός νέου νομικού, πολιτικού και οικονομικού συστήματος» (σελ. 121).

Αυτό το σύστημα δεν διευκρινίζεται αν θα είναι η αντιμονοπωλιακή δημοκρατία ή ο σοσιαλισμός. Στη σελ. 129 πάντως οι οικονομικές αλλαγές επικεντρώνονται στην αφαίρεση πολιτικής και οικονομικής δύναμης απ' το μονοπωλιακό κεφάλαιο και όχι απ' το κεφάλαιο γενικά. Επιπλέον, αν και το πρόγραμμα εντάσσεται σ' ένα νέο πολιτικό και οικονομικό σύστημα, αυτή η ένταξη δεν συνοδεύεται απ' τη ρητή προϋπόθεση της επανάστασης και της κατάκτησης της εξουσίας, ίσως επειδή στην επικοινωνία του συγγραφέα με τη φοιτητική νεολαία ευνοείται μεν ο αριστερός ριζοσπαστικός λόγος, όχι όμως και η αυστηρή επιστημονική επαναστατική μορφή του. Επιπλέον, με την αναγωγή των αλλαγών στο σύνολό τους στο «νέο οικονομικό και πολιτικό σύστημα», χωρίς αναφορά στην επαναστατική τομή, δημιουργείται κενό αντισυστημικής τακτικής και επομένως κενό και στη σχέση τακτικής - στρατηγικής, που παραπέμπει όλες τις βασικές αλλαγές, είτε στο σοσιαλισμό, είτε σ' ένα αντιμονοπωλιακό στάδιο προγενέστερο του σοσιαλιστικού, άποψη όμως που δεν διατυπώνει ο Δ. Καλτσώνης στο κείμενό του.

Εξάλλου, το κύριο είναι, μέσα απ' την κοινή δράση και το γόνιμο διάλογο, οι αριστερές αντιιμπεριαλιστικές, αντικαπιταλιστικές δυνάμεις να συγκλίνουν τον κοινό στόχο της ανατροπής του καπιταλισμού. Στη διερεύνηση και προώθηση αυτής της προοπτικής συμβάλλει ουσιαστικά, το βιβλίο του Δ. Καλτσώνη.

Πηγή: **PRIN**